

Литература

1. Гоулднер А. Наступающий кризис западной социологии. /Пер. с англ. – СПб.: Наука, 2003. – 575 с.
2. Гозман Л.Я., Шестопап Е.Б. Политическая психология. Ростов-на-Дону, Изд-во «Феникс», 1996. – 448 с.

Воробйов В.А.

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПОЛІТИЧНІ ЕЛІТИ: ОСНОВИ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ

Теорія політичних еліт у науковому дискурсі виступає сферою міждисциплінарних досліджень, яка інтегрує здобутки філософії політики, соціології, політології, теорії публічної політики та публічного управління, права, конституціоналізму, економіки, психології та ін.

Актуальність теми обумовлена теоретичною та практичною значимістю досліджень політичних еліт, політичного класу суспільства. Протягом усього цивілізаційного розвитку еліти виконували важливі суспільні функції, діяльність політичних еліт виступає однією із головних елементів політичного процесу.

У сучасних умовах однією із головних проблем державотворення та політичного управління суспільними процесами вважається монополізація влади елітними групами, що у поєднанні з «демократичним конформізмом» не-елітних груп веде до автократії, відмови від демократичних принципів формування та ротації політичних еліт, зниження рівня політичної участі громадян.

Історичний досвід свідчить, що від здатності еліт визначити основні шляхи, напрямки та завдання суспільного розвитку та реалізувати концептуальні ідеологічні засади державотворення великою мірою залежав стан суспільства та держави. В умовах бездержавного стану українського суспільства перед представниками еліти на початку минулого століття стояли завдання формування та кристалізації ідеї української державності, візії процесу державотворення.

Певною мірою ці виклики актуальні для представників сучасної політичної еліти України.

Обґрунтування сутності політичної еліти та визначення основних напрямків її діяльності на різних історичних етапах розвитку філософської та політичної думки знаходимо у працях Конфуція, Платона, Марка Аврелія, Геласія, Томи Аквінського, Ніколло Макіавеллі, Томаса Гобса, Джона Лока, Жан-Жака Руссо, Девіда Г'юма, Герберта Спенсера, Фрідріха Ніцше та ін.

Класичні теорії еліт представлено у роботах Вільфредо Парето (колообіг еліт, теорія контреліти), Гаetano Моска (теорія правлячого класу) та Рональд Міхельс (теорія «залізного закону олігархії»).

Серед досліджень діяльності політичних еліт та політичного класу у другій половині ХХ століття слід відзначити таких зарубіжних авторів, як Р. Арон, Т. Боттомор, О. Гаман-Голутвіна, Р. Даль, Р. Дарендорф, А. Лейпгарт, Д. Растоу, Й. Шумпетер та ін.

Діяльності політичних еліт та визначенню їх ролі у процесах державотворення в Україні присвячено дослідження Б. Андресюка, О. Алаликіної, В. Бебика, О. Гараня, М. Головатого, В. Кременя, А. Кройтора, Дж. Мейса, М. Михальченка, С. Наумкіної, М. Обушного, А. Пахарєва, В. Полохало, М. Пірен, Д. Яковлева та ін.

Термін «політична еліта» використовується для позначення провідних верств та груп, які здійснюють управління у різних сферах суспільного життя та визначають «правила гри» та політичної взаємодії у суспільстві.

На різних етапах історичного розвитку висловлювались ідеї щодо необхідності існування елітних суспільних груп. Так, Конфуцій наголошував на правлінні моральної особи, Геракліт писав про правління «найкращої особи», Платон – про правління «філософів» (мудрих). На думку Аристотеля, правити задля загального блага в умовах політії здатні представники «середнього» класу. У релігійних доктринах середніх віків елітарний підхід знаходить вираження у феномені «цезарепапізму» (поєднання влади світської та церковної).

Ніколло Макіавеллі висунув ідею щодо політичної основи влади еліт, яка не потребує релігійного та морального виправдання, а його пораду правителям бути «левами» та «лисами» у подальшому інтерпретував Вільфредо Парето як два типи еліт, що змінюють один одного. У політичних доктринах доби модерну основою участі еліт у процесах державотворення стали політичні ідеології – лібералізм, консерватизм та соціалізм, а також ідеї розподілу влади, верховенства права, ротації державних службовців (бюрократії), циркуляції еліт, розвитку політичних партій та ін.

Саме у суспільствах доби модерну формується концепція елітаризму, яка наголошує на провідній ролі еліт у визначенні фундаментальних основ державотворення, державного курсу та державної політики.

Таким чином, одним із актуальних завдань діяльності політичних еліт у сучасних умовах виступає пошук та реалізація оптимальної моделі державності. Це передбачає трансформацію усіх сфер суспільного життя, демократичну організацію політичної взаємодії як всередині елітних груп, так і між елітами та суспільством.

Костинюк О.В.

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ВПЛИВОВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Поведінка в суспільно-політичному житті, ставлення до політичної системи, політичного режиму, органів влади, політичних лідерів до різноманітних політичних процесів, явищ і подій визначає політичну свідомість особистості, соціальної спільності людей. Слід зазначити, що політична свідомість передусім зумовлена соціокультурними факторами, насамперед, політичною культурою. Політична культура повинна бути одним із основних об'єктів вивчення політологічної науки, адже вона фіксує ті елементи і процеси політичної сфери суспільства, які спричиняють її відтворення і функціонування на якісно новому рівні.

Політичне життя має власні, лише йому притаманні особливості, ознаки, характеристики, без аналізу і врахування яких політична діяльність ніколи не дасть очікуваних результатів, що й визначає актуальність дослідження ролі політичної культури в політичній системі суспільства, її вплив на політичні процеси.

Питання ролі політичної культури у суспільно-політичному процесі свого часу було предметом особливої уваги Аристотеля, Платона, Г. Алмонда, С. Верба, Н. Макіавеллі, К. Мангейма, К. Маркса, Ш. Монтеск'є, Т. Парсонса, Р. Такера.

Як наукова категорія «політична культура» стала систематично використовуватись у 50-тих роках ХХ ст. виникненню терміну «політична культура» передувало поняття «національний характер», що трактувалось